

Поляцко А.О.

*студентка Юридичного факультету
Національного авіаційного університету, м. Київ
Науковий керівник: Юринець Ю.Л., д.ю.н., доцент*

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНСТИТУТУ СУДУ ПРИСЯЖНИХ В УКРАЇНІ

Інститут присяжних визначений в Україні як конституційний інститут. У Конституції України зазначено, що народ безпосередньо бере участь у здійсненні правосуддя через присяжних (ст. 124). У визначених законом випадках правосуддя здійснюється за участю присяжних (ст. 127). Судочинство провадиться суддею одноособово, колегією суддів чи судом присяжних (ст. 129). Отже, за світовою правовою традицією, Конституція України визначає участь присяжних як участь народу у відправленні правосуддя.

В практичній площині реалізація механізму судівництва через присяжних як нового інституту постала із прийняттям Кримінального процесуального кодексу (далі – КПК) України 2012 р. [1, с. 53]. Але попри очікування частини суспільства та вчених-юристів [2, 3 та ін.], суд присяжних був сконструйований не за класичною англосаксонською моделлю (коли журі автономно, окремо від судді, вирішує питання факту, а суддя, в залежності від висновку журі – питання права), а за так званою континентальною моделлю (або моделлю суду шеффенів чи суду народних засідателів). Така організація цього інституту, визначеного як суд присяжних, зустріла різні думки вчених-юристів та практиків – від повного заперечення через обережне припущення про тимчасовий характер такої конструкції до повного схвалення (огляд позицій наведений у статті [4]) автора. Навіть один з авторів проекту КПК 2012 р. А. Портнов [5] назвав прийняті моделі суду присяжних дискусійними. Отже, дані питання підлягають подальшому дослідженню.

Міжнародний досвід свідчить про те, що класична англосаксонська модель суду присяжних не є єдино можливою і навіть переважаючою

моделлю участі непрофесійних суддів¹ у відправленні судочинства. Саме непрофесійне судівництво супроводжує людство більшу частину його історії [4]. Російський дослідник проф. В.М. Руденко стверджує, що на даний час система відправлення правосуддя взагалі без участі професійних (державних) суддів (модель непрофесійного суду) існує у більше ніж 50 країнах світу [6, с. 5, 636]. Модель суду присяжних, яка має на увазі участь громадян у розгляді справ в суді у складі відносно автономних судових колегій присяжних засідателів, отримала поширення у 46 країнах та 20 залежних територіях [6, с. 5, 636], наприклад, у США, Великобританії, Канаді, – і то не у всіх видах судочинства. Починаючи з 20-х – до початку 90-х років ХХ ст. суд присяжних у вигляді автономного журі поступово здавав свої позиції². Звертається увага на тенденцію поступової трансформації судів присяжних в змішані суди³. На цей час моделі змішаного суду, за даними проф. В.М. Руденка, діють у біля 110 країнах світу та 10 залежних територіях. Крім того, В.М. Руденко вказує на так звану модель гібридного суду, яка являє собою синтетичну єдність моделі автономного журі і змішаної моделі (поширена у більше ніж 15 країнах та 3-х залежних територіях) [6, с. 5, 636]. Класичним прикладом такого гібридного суду є суд асизів у Франції. В.М. Руденко надав оцінку гарантій прийняття судами присяжних розглянутих вище систем об’єктивного і неупередженого рішення. Його оцінки наведені у таблиці [6, с. 637]:

Критерії	Непрофесійний суд	Суд присяжних у формі журі	Змішаний суд	Гібридний суд
Вірогідність участі у розгляді справи зацікавлених осіб	Висока	Низька	Висока	Низька
Вірогідність впливу на непрофесійних суддів професійними суддями	Низька	Низька	Висока	Висока

¹ Поняття «непрофесійний суд» тут і далі використовується тільки як характеристика складу суду з громадян, які не є професійними суддями. Даний термін не характеризує якість відправлення правосуддя в значенні непрофесіоналізму, дилетантства (див. також [6, с. 5]).

² <https://law.bsu.by/novosti/novosti-nauchnykh-kruzhkov/4453-2011-04-06%2015-45-00.html>

³ <https://www.hse.ru/ba/law/news/205767408.html>

Вірогідність впливу на непрофесійних суддів громадськості, ЗМІ	Висока	Відносно низька	Висока	Відносно низька
Вірогідність професіоналізації непрофесійних суддів	Низька	Низька	Висока	Висока
Вірогідність підкупу непрофесійних суддів чи тиску на них	Висока	Низька	Висока	Низька
Вірогідність прийняття некомпетентного рішення	Висока	Висока	Низька	Низька

Наведені дані свідчать про те, що ідеальних моделей суду присяжних не існує, усі вони мають переваги та недоліки. Натомість кінцева ефективність діяльності судів за участі непрофесійних суддів залежить від механізму добору цих суддів і організації участі цих суддів у прийнятті рішень.

Виходячи із загальнотеоретичних міркувань, запропоновані напрямки удосконалення роботи судів присяжних в Україні, зокрема, у напрямку збільшення чисельності непрофесійних суддів в колегії суддів, поширення компетенції цих судів у сфері цивільного та адміністративного судочинства.

Список використаних джерел

1. Карпенко М.І. Суд присяжних в Україні / М.І. Карпенко, А.В. Бандурович // Юридична наука. – 2013. – № 6. – С. 53-59.
2. Оверчук С.В. Нові перспективи суду присяжних в Україні / С.В. Оверчук // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. Спеціальний випуск. – 2011. – № 5. – С. 369-375.
3. Щерба В.М. Суд присяжних в Україні: окремі питання становлення і розвитку / В.М. Щерба // Порівняльно-аналітичне право. – 2013. – № 4. – С. 62-65.
4. Поляцко А.О. Теоретико-правові засади розвитку та функціонування інституту суду присяжних в Україні / А.О. Поляцко, Ю.Л. Юринець // Порівняльно-аналітичне право. – 2018. – № 5. – С. 41-46.
5. Портнов А. Мы не пошли на компромисс с правоохранительными органами [Электронный ресурс] // ZN.UA. – 24.02.2012. Режим доступа: https://zn.ua/POLITICS/andrey_portnov_my_ne_poshli_na_kompromiss__s_pravoohranitelnyimi_organami__vse,_chto_vy_hoteli_znat_o.html

6. Руденко В.Н. Участие граждан в отправлении правосудия в современном мире / В.Н. Руденко // Екатеринбург: УрО РАН, 2011. – 644 с.

Ромасенко К.М.

*студентка юридичного факультету
Сумського національного аграрного університету, м. Суми
Науковий керівник: Гончаренко А.В., к.і.н., доцент*

США ТА СТВОРЕННЯ ЛІГИ НАЦІЙ

Версальсько-Вашингтонська система міжнародних відносин, яка сформувалася після закінчення Першої світової війни, була результатом першої широкомасштабної спроби перебудови взаємовідносин між державами на принципах ліберального інтернаціоналізму і міжнародного співробітництва. Повоєнні домовленості були покликані посилити організуючу складову в міждержавних відносинах, запропонувавши набір політичних, правових і морально-етичних норм, керуючись якими держави теоретично могли б уникнути повторення нової загальної війни. Вперше була створена універсальна міжнародна організація – Ліга Націй, основним завданням якої було забезпечення загального миру і безпеки у світі. Ці інновації пов'язані з активним включенням США до світової політики, а фігура президента Вудро Вільсона (1913–1921 рр.) стала втіленням нової ідеологічної конструкції світоустрою.

До початку Паризької мирної конференції США опрацьовували власні підходи до ролі Ліги Націй як механізму забезпечення міжнародної безпеки. Основне питання полягало в баченні Вашингтоном завдань, які повинна була вирішувати Ліга, і, відповідно, ті інструменти, які їй слід було б використовувати. Звертає на себе також увагу та обставина, що американський проект, як це видно з процедури голосування, був орієнтований на спільні дії.

Можна стверджувати, що саме США представили найкращий проект Ліги Націй з найбільш універсальними категоріями. В. Вільсон був переконаний, що можливі недоліки будуть виправлені вже в ході функціонування міжнародної організації. Ті проблеми, які виявляться в